

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПРВ ОДДЕЛ

СЛУЧАЈ
ТАМЕР против ЕСТОНИЈА

(Апликација бр. 41205/98)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

6 февруари 2001

КОНЕЧНА

04/04/2001

Во случајот Tammer v. Estonia,

Европскиот суд за човекови права (Прв оддел), заседавајќи во совет составен од:

Г-ѓа Е. PALM, *претседател*,
Г-ѓа W. THOMASSEN,
Г-дин L. FERRARI BRAVO,
Г-дин GAUKUR JÖRUNDSSON,
Г-дин C. BİRSAN,
Г-дин J. CASADEVALL, *суди*,
Г-дин U. LÖHMUS, *ad hoc судија*,

и г-дин M. O'BOYLE, *секретар на одделот*,

Заседавајќи на затворена седница на 16 јануари 2001 година,

Ја донесе следната пресуда, која беше усвоена на тој датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот беше покренат со апликација (бр. 41205/98) против Република Естонија поднесена до Европската комисија за правата на човекот („Комисија“) според поранешниот член 25 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи („Конвенцијата“) од страна на државјанинот на Естонија г-дин Enno Tammer („апликант“), на 19 февруари 1998 година.

2. Апликантот беше застапуван од страна на г-дин I. Gräzin, декан на Правниот факултет на Северниот универзитет во Талин. Владата на Естонија („Владата“) беше застапувана од нејзините агенти г-дин E. Harremoes, специјален советник на Постојаната мисија на Естонија во Советот на Европа, и г-ѓа M. Niion, прв секретар на Одделот за човекови права при Правниот сектор на Министерството за надворешни работи.

3. Апликантот се жалел за наводна повреда на членот 10 од Конвенцијата во врска со негово обвинение за зборови што ги кажал во интервју во весник.

4. Апликацијата е дадена на Судот на 1 ноември 1998 година, кога стапи во сила Протоколот бр.11 на Конвенцијата (член 5 став 2 од Протоколот бр.11).

5. Апликацијата беше доделена на Првиот оддел на Судот (Правило 52 став 1 од Деловникот на Судот). Во рамките на тој оддел, советот што ќе го разгледува случајот (член 27 став 1 од Конвенцијата) беше конституиран согласно Правилото 26 став 1. Г-дин Марусте, судија избран за Естонија, се повлече од разгледувањето на случајот (Правило 28). Владата го назначи г-дин U. Lõhmus во својство на *ad hoc* судија (член 27 став 2 од Конвенцијата и Правилото 29 ств 1).

6. Со одлука од 19 октомври 1999 година советот ја прогласи апликацијата за допуштена [*Забелешка на Регистраторот*. Судската одлука е достапна кај секретарот].

7. Владата, но не и апликантот, доставија писмени опсервации за основаноста на спорот (Правило 59 став 1). Советот одлучи, по консултирање на странките, дека не е потребно сослушување за меритумот на спорот (Правило 59 став 2 *in fine*).

ФАКТИ

I. ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

8. Во материјалното време апликантот бил новинар и уредник на естонскиот дневен весник *Postimees*.

9. Жалбата на апликантот според членот 10 од Конвенцијата се однесува на неговата осуда од страна на естонските судови за навреда на г-ѓа Vilja Laanaru во интервју што тој го направил со друг новинар г-дин Ülo Russak, кое било објавено во *Postimees* на 3 април 1996 година. Насловот на интервјутото бил “Ülo Russak негира кражба” и се содржеле наводи на г-ѓа Laanaru дека г-дин Russak, кој ѝ помогнал да ги напише нејзините мемоари, истите ги објавил без нејзина согласност. Позадината на интервјутото била следнава.

10. Г-ѓа Laanaru е мажена за естонскиот политичар Edgar Savisaar. Во 1990 година, кога г-дин Savisaar бил сè уште оженет со неговата прва сопруга, станал премиер на Естонија. Г-ѓа Laanaru, која веќе работела за него, му станала соработник (асистентка). Таа продолжила да работи со него во текот на наредните години и во 1995 година, кога бил министер за внатрешни работи, била еден од неговите советници.

11. Г-ѓа Лаанару била политички активна во Партијата на центарот (*Keskerakond*) што ја водел г-дин Savisaar и била уредник на партискиот весник.

12. Во или некаде околу 1989 година г-ѓа Laanaru родила дете со г-дин Savisaar. Бидејќи не сакала да го даде детето во градинка, го доверила на чување на нејзините родители.

13. На 10 октомври 1995 година г-дин Savisaar бил принуден да даде оставка како министер за внатрешни работи откако било откриено тајно снимање на неговите разговори со други естонски политичари. Истиот ден г-ѓа Laanaru дала изјава во која ја презела целосната одговорност за тајните снимања.

14. Г-ѓа Лаанару потоа го напуштила местото во Министерството за внатрешни работи и започнала да ги пишува своите мемоари со помош на новинарот г-дин Russak.

15. Во нејзините мемоари, раскажани на г-дин Russak, г-ѓа Лаанару се сеќавала на нејзините искуства во политиката и во владата. Во врска со прашањето за тајното снимање, таа напишала дека изјавата што ја дала на 10 октомври 1995 година не била вистинита. Според г-дин Russak, таа исто така зборувала за нејзината врска со г-дин Savisaar, кој бил женет човек, прашувајќи се дали таа го растурила неговото семејство. Таа признала дека не била толку добра мајка каква што сакала да биде и дека платила мошне висока цена со жртвувањето на нејзиното дете заради кариерата.

16. Во текот на пишувањето, дошло до недоразбирање помеѓу неа и г-дин Russak во врска со објавувањето и авторството врз мемоарите.

17. На неутврден датум г-ѓа Лаанару покренала граѓанска тужба пред Градскиот суд во Талин (*Tallinna Linnakohus*) за заштита на нејзините права како автор на ракописот.

18. На 29 март 1996 година, градскиот суд издал наредба со која му забранил на г-дин Russak да го објави ракописот сè додека на се реши спорот за авторството.

19. По судската наредба, г-дин Russak одлучил да го објави собраниот материјал во поинаква форма, имено во форма на информации кои му ги давала Лаанару во текот на нивната соработка.

20. Информација од г-дин Russak за приказната на г-ѓа Лаанару започнала да се појавува во дневниот весник *Eesti Päevaleht* на 1 април 1996 година.

21. Подоцна истата година, г-ѓа Laanaru ги објавила своите мемоари. Во нејзината книга навела дека некои од информациите што биле објавени во новинските написи на г-дин Russak биле неточни, без да наведе во која смисла.

22. Во интервјуто од 3 април 1996 година, споменато во ставот 9 погоре, апликантот го запрашал г-дин Russak за објавувањето на мемоарите, и меѓу другото, го поставил и следното прашање:

“Патем, зарем не чувствувате дека од погрешно лице направивте херој? Лице што растура туѓ брак [*abielulõhkuja*], неспособна и негрижлива мајка која го напушта сопственото дете [*rongaema*]. Се чини дека тоа не е најдобриот пример за младите девојки.”
[Забелешка од секретарот: Преводот на естонските зборови “*abielulõhkuja*” и “*rongaema*” е опишен бидејќи не постојат еквивалентни зборови во англискиот јазик]

23. По овој напис, г-ѓа Laanaru покренала приватна тужба против апликантот за наводна навреда поради тоа што за неа напишал дека е “*abielulõhkuja*” и “*rongaema*”.

24. Во постапката пред градскиот суд, апликантот укажал дека употребените изрази биле формулирани како прашање, а не како изјава со неговото мислење и дека поради редакциска грешка бил испуштен знакот прашалник после нив. Тој негирал дека имал намера да ја навреди г-ѓа Laanaru и сметал дека употребените изрази се неутрални. Тој понатаму тврдел дека дејствијата на г-ѓа Laanaru ги оправдувале прашањата што ги поставил.

25. Со пресуда од 3 април 1997 година, Градскиот суд го осудил апликантот согласно член 130 од Кривичниот законик за навреда на г-ѓа Laanaru и го казнил со 220 круни, што било еднакво на десетдневен приход (види став 31 подолу). Во пресудата против апликантот, Градскиот суд ги зел предвид стручното мислење дадено од Институтот за естонски јазик (*Eesti Keele Instituut*) и одбивањето на

апликантот случајот да се реши со негово извинување. Тој исто така укажал дека според релевантните одредби од Кривичниот законик, одговорноста не зависи од тоа дали жртвата фактички поседува негативни квалитети што и ги припишал апликантот. Според експертското мислење, зборовите за кои што станувало збор претставувале вредносни судови кои изразувале силно негативен и став кон феномените на кои се однесувале. Зборот “*rongaema*” упатувал на тоа дека мајката не се грижела за своето дете, а зборот “*abielulõhkuja*” упатувал на лице кое наштетува или растура туѓ брак. Двата феномени отсекогаш предизвикувале осуда од страна на естонското општество што се рефлектирало и во јазикот. Меѓутоа, зборовите не биле несоодветни во јазичка смисла.

26. Апликантот вложил жалба до Апелациониот суд во Талин (*Tallinna Ringkonnakohus*) во која тврдел, *inter alia*, дека првостепениот суд пропуштил да го земе предвид контекстот на целиот напис во кој се појавиле двата збора. Тој исто така ја оспорувал квалификацијата на неговото дејствие како кривично дело врз основа на тоа дека кај него не постоела криминална намера и дека формата што ја користел не била несоодветна. Тој понатаму го истакнал своето право како новинар, слободно да пренесува идеи, мислења и други информации, гарантирано со Уставот на Естонија и укажал дека пресудата на првостепениот суд претставува повреда на неговата слобода на говор.

27. Со пресуда од 13 мај 1997 година, Апелациониот суд ја отфрлил жалбата и ја потврдил пресудата на градскиот суд. Апелациониот суд укажал дека во случаите по приватна тужба, неговото (на судот) испитување е ограничено на наводите што ги истакнала навредената странка. Текстот на целото интервју, меѓутоа, бил додаден во списите на предметот. Апелациониот суд укажал дека иако спорните изрази не биле недолични (непристојни), тие претставувале

сериозно понижување на човековото достоинство и дека нивната употреба од страна на апликантот во околностите на случајот, била злоупотреба. Доколку тој го изразил своето негативно мислење за г-ѓа Laanaru со изјава дека таа не го одгледала нејзиното дете и дека му го уништила бракот на г-дин Savisaar, тоа не би претставувало навреда. Апелациониот суд укажал дека Уставот и Кривичниот законик изрично предвидуваат можност за ограничување на слободата на говорот доколку со тоа се нарушува угледот и правата на другите. И покрај посебниот интерес на печатот за јавните личности, тие имаат право на заштита на нивната чест и углед.

28. Апликантот вложил жалба на основ на правото пред Врховниот суд (*Riigikohus*) укажувајќи, меѓу другото, дека двата изрази немаат синоними во естонскиот јазик и дека според тоа, тој немал можност да употреби други зборови. Употребата на подолга реченица во која би биле испуштени тие зборови, не била можна поради објективни околности специфични за новинарството.

29. Со пресуда од 26 август 1997 година, Кривичниот оддел на Врховниот суд ја одбил жалбата на апликантот и ја потврдил пресудата на Апелациониот суд. Во пресудата било дадено следново образложение:

“I. Принципот на слободата на говорот, вклучувајќи го и принципот на слободата на печатот предвидена во член 45 став 1 од Уставот на Република Естонија ('Уставот') и член 10 став 1 од Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП) се неделива гаранција за функционирањето на демократското општество и се една од најважните општествени вредности....

Според член 11 од Уставот, слободите и правата можат да бидат ограничени само во согласност со Уставот, тие ограничувања мора да бидат неопходни во демократско општество и не смеат да ја нарушат природата на ограничените права и слободи. Слободата на говор, вклучувајќи ја и слободата на печатот, како фундаментално право може да биде ограничена согласно член 45 од Уставот заради заштита

на јавниот ред, моралот, правата и слободите на другите лица, здравјето, честа и доброто име. Според членот 10 став 2 од ЕКЧП, слободата на говорот може исто така да биде ограничена со закон заради заштита на моралот и угледот или правата на другите.

II. Во Естонија лицето во принцип има право на заштита на неговата чест како еден од аспектите на човековото достоинство, со покренување на граѓанска или кривична постапка.

Според член 23 став 1 од Законот за општите принципи на граѓанскиот законик, лицето има право да бара судска наредба за да стави крај на оцрнувањето на неговата чест, право да бара побивање на спорниот материјал под услов ако лицето што го клевети не ја докаже вистинитоста на материјалот и исто така има право да бара надомест на материјалната и нематеријалната штета причинета со нападот на неговата чест.

Според тоа, заштита во граѓанската постапка може да себара само ако лицето чувствува дека неговата чест била извалкана со изјава на факти, бидејќи само фактите можат да се докажат дали се вистинити. Но, ако лицето смета дека неговата чест била оцрнета со вредносен суд, таквиот навод во правна смисла не може да се докаже. Во случаите *Lingens v. Austria* (1986) и *Thorgeir Thorgeirson v. Iceland* (1992), Европскиот суд за човекови права исто така завземал став дека мора да се направи јасно разграничување помеѓу фактите и вредносните судови. Бидејќи вистинитоста на еден вредносен суд не може да се докаже, Европскиот суд за човекови права утврдил дека ако едно лице навредено од страна на новинар преку вредносен суд, отиде пред национален суд со цел да докаже вредносен суд, тоа претставува повреда на слободата на говорот утврдена со член 10 од ЕКШП. Според тоа, едно лице во Естонија фактички нема можност за заштита на неговата чест преку правните средства од граѓанското право, доколку тој бил наклеветен со вредносен суд. Произлегува дека во вакви случаи ... лицето може да прибегне само кон кривично-правните средства за заштита на неговата чест – преку покренување на приватна тужба според член 130 од Кривичниот законик. Во конкретниот случај, жртвата ја искористила таа единствена можност.

III. Кривичниот оддел на Врховниот суд смета дека пресудите на градскиот суд во Талин и на Апелациониот суд во Талин од 3 април 1997 година и од 13 мај 1997 година соодветно, се законити и не можат да бидат поништени.

Во одговор на аргументите истакнати во жалбата, Кривичниот оддел на Врховниот суд смета за неопходно да укаже на следново

Наводите на жалителот дека зборовите '*rongaema*' и '*abielulõhkuja*' не би можеле да бидат навредливи за V. Laanaru бидејќи во реченицата во написот во која се содржани овие зборови, не се спомнува името на V. Laanaru, што значи дека зборовите не биле упатени кон никого лично, се неосновани и фабрикувани. И градскиот суд и Апелациониот суд правилно заклучиле дека извразите '*rongaema*' и '*abielulõhkuja*' биле употребени од страна на [апликантот] за да се окарактеризира жртвата V. Laanaru (Savisaar). Кривичниот оддел на Врховниот суд сака да додаде дека во формулацијата на неговиот следен аргумент – дека употребата на спорните изрази спрема јавна личност е легитимна – жалителот ја сметал V. Laanaru за јавна личност, со што фактички се инвалидира неговиот прв аргумент.

Иако членот 12 од Уставот ја предвидува еднаквоста на сите пред законот, Кривичниот оддел на Врховниот суд не смета за потребно да го доведува во прашање посебниот интерес на печатот кон јавните личности – принцип што е признат во практиката на Европскиот суд за човекови права. Меѓутоа, Кривичниот оддел на Врховниот суд сака да потенцира дека во Естонија нема правна дефиниција на јавна личност и во практиката на Европскиот суд за човекови права никој не бил сметан за јавна личност од причини што тој/таа е сопруг/а, партнер, дете или друго лице блиско до јавна личност. Мора да се укаже сепак дека од практиката на Европскиот суд за човекови права не може да се заклучи дека посебниот интерес на печатот кон јавните личности значи дека јавните личности не можат да бидат навредени. Дури спротивно, според кривичните закони на повеќе земји, како на пример Германија, дејствието на навреда на јавна личност претставува кривично дело. Јавноста има право да очекува од печатот да го опишува животот на јавните личности потемелно отколку животот на обичните луѓе, но јавноста нема право да очекува угледот на јавните личности да биде деградиран, особено не во печатот и не на несоодветен начин.

Кривичниот оддел не се согласува со ставот истакнат во жалбата дека, со оглед на тоа што зборовите '*rongaema*' и '*abielulõhkuja*' не се вулгарни ниту непристојни, нивната употреба спрема некое лице не може да се смета дека го понижува достоинството и угледот на тоа лице на несоодветен начин, што е задолжителен елемент на дефиницијата на делото од член 130 од Кривичниот законик. Несоодветната форма, како правна категорија во рамки на значењето

од членот 130 од Кривичниот законик, не опфаќа употреба на вулгарни или непристојни зборови, туку исто така и употреба на негативни и клеветнички фигуративни изрази. Покрај тоа, несоодветна форма може да биде и невербална, на пример, карикатура. И Градскиот суд и Апелациониот суд правилно завзеле став, врз основа на стручно мислење, дека со употреба на зборовите '*rongaema*' и '*abielulõhkujä*' во однос на V.Laanaru во новинскиот напис, [апликантот] ја третираше жртвата во јавноста на клеветнички, а со тоа и на несоодветен начин.

Изјавата на адвокатот на апликантот ... дека Апелациониот суд немал право да пропише каков стил треба да користи новинар при пишување на новински написи, е без основа. Ваков навод може да се прифати само доколку стилот на новинарот не го навредува и понижува човековото достоинство. Во врска со заштитата на угледот и честа на лицето, судот бил во право кога укажал дека идејата изразена во несоодветна форма, можела исто така да се изрази и во соодветна форма на естонски јазик.

Аргументот на жалителот дека навредливите изрази '*rongaema*' и '*abielulõhkujä*' биле употребени поради отсуството во естонскиот јазик на синоними и дека употребата на подолга реченица за да се избегнат тие зборови, било неможно поради објективните околности какрактеристични за новинарството, се исто така неосновани. Веројатно не постојат синоними за повеќе вулгарни и непристојни изрази во естонскиот јазик. Ова меѓутоа не ја оправдува нивната употреба. Сите објективни околности поврзани со функционирањето на медиумите – како што се просторот во весникот и густината на информацијата, се вредности чиј што опфат е лимитиран на точно одредена сфера и не можат да се споредуваат со вредности како што е човековото достоинство.

Според член 65 став 4 од Законикот за кривичната постапка во апелационите и касационите постапки, Врховниот суд нема надлежност да утврдува фактички околности. Според тоа Врховниот суд не може одново да разгледа одлука која градскиот суд и Апелациониот суд ја донеле врз основа на вешто мислење дека употребата на овие навредливи изрази претставува вредносен суд на новинарот, а не прашање. Меѓутоа, Кривичниот оддел на Врховниот суд смета за неопходно да укаже дека преовладувачко мислење во правните написи е дека навреда во принцип е можна исто така и во форма на прашање. Исто така е важно да се нагласи дека ако весникот *Postimees* ги повредил правата на авторот (апликантот) и ја сменил неговата намера преку некомпетентна техничка редакција (со

испуштање на прашалник на крајот од двата изрази) (писмо од главниот уредник на *Postimees* од 16 мај 1996 во списите на предметот), ќе било можно за апликанот или весникот да ја поправат штетата со вонсудска спогодба со едноставно објавување на извинување, со оглед на тоа што жртвата изразила спремност да се постигне таква спогодба. Меѓутоа, ниту [апликантот] ниту весникот *Postimees* не сакале да признаат во јавноста дека направиле грешка и дека тоа претставува натамошен доказ за директната намера за навреда.”

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ПРАВО

30. Релевантните одредби од Уставот на Естонија гласат:

Член 45

“Секој има право да пренесува идеи, мислења, верувања и други информации со збор, слика или со други средства. Ова право може да биде ограничено со закон заради заштита на јавниот ред, моралот и правата и слободите, здравјето, честа и доброто име на другите.”

Член 11

“Правата и слободите можат да бидат ограничени само во согласност со Уставот. Овие ограничувања мора да бидат неопходни во демократско општество и нема да ја нарушат природата на ограничените права и слободи.

31. Релевантните одредби од Кривичниот законик гласат:

Член 130 – Навреда

“Понижувањето на честа и угледот на друго лице во несоодветна форма ќе се казни со парична казна или затвор.”

Член 28 – Парична казна

“1. Паричната казна е казна која судот може да ја изрече најмногу до деветсто пати од дневниот приход на лицето. Стапката на „дневниот приход“ се пресметува врз основа на просечната дневна плата на обвинетиот, по одземање на даноците и имајќи го предвид

неговиот/нејзиниот финансиски статус и финансискиот статус на неговото семејство.”

ПРАВО

НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 10 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

32. Апликантот укажал дека одлуките на естонските судови со кои тој бил прогласен за виновен за навреда претставуваат неоправдано вмешување во неговото право на слобода на изразување според членот 10 од Конвенцијата, кој предвидува:

“1. Секој има право на слобода на изразување. Ова право опфаќа слобода на мислење и слобода за примање и пренесување на информации и идеи без мешање од страна на јавните власти и независно од границите. Овој член не ги спречува Државите да доделуваат лиценци на претпријатијата за радиодифузија, телевизиски пренос и кината..

2. Остварувањето на овие слободи, со оглед на тоа што со себе носи обврски и одговорности, може да биде подложено на такви формалности, услови, ограничувања или казни кои се пропишани со закон и се неопходни во едно демократско општество, во интерес на националната безбедност, територијалниот интегритет или јавната сигурност, за заштита од немири или кривично дело, на здравјето или моралот, репутацијата или правата на другите, за заштита од откривање на доверливи информации или за одржување на авторитетот и непристрасноста на правосудството.“

А. Постоене на вмешување

33. Судот укажува дека е неспорно дека осудата на апликантот претставува вмешување во неговото право на слобода на изразување.

В. Оправданост на вмешувањето

34. Вмешувањето е спротивно на членот 10 од Конвенцијата, освен ако не е „пропишано со закон“, ако е заради остварување на една или повеќе легитимни цели од став 2 на член 10 и ако не е „неопходно во демократско општество“ за остварување на таквата цел или цели.

1. “Пропишано со закон”

35. Апликантот укажува дека членот 130 од Кривичниот законик, на кој се темели неговата осуда, не бил формулиран доволно прецизно и јасно.

36. Владата смета дека членот го дефинира делото на навреда прецизно, така што апликантот може соодветно да ги регулира своите професионални активности. Интерпретацијата и примената на членот 130 од страна на националните судови не одела подалеку од она што разумно може да се предвиди во околностите на апликантот.

37. Судот одново укажува дека еден од условите што произлегува од изразот „пропишан со закон“ е предвидливоста на мерката за која што станува збор. Нормата не може да се смета за „право“ ако не е формулирана доволно прецизно за да може граѓанинот да го регулира своето однесување: тој мора да биде во можност – до колку е потребно со соодветен совет – да ги предвиди, во разумен степен, со оглед на околностите, последиците кои можат да произлезат од определено дејствие. Овие последици не мора да бидат предвидливи со апсолутна сигурност: искуството покажува дека тоа е неостварливо. Иако сигурноста во правото е мошне пожелна, тоа може да води и во прекумерна ригидност, а правото мора да држи чекор со околностите што се менуваат. Според тоа, многу закони неизбежно се изразени со термини кои, во поголем или помал степен, се нејасни и чиешто толкување и примена се прашање на практиката

(види, на пример, *Rekvényi v. Hungary* [GC], no. 25390/94, § 34, ECHR 1999-III).

38. Судот укажува дека членот 130 од Кривичниот законик е формулиран во општи термини, но наоѓа дека законската одредба не може да се смета за толку нејасна и непрецизна за да го загуби квалитетот на „право“. Тој повторува дека домашните власти првенствено имаат задача да го применуваат и интерпретираат домашното право (види, на пример, *Otto-Preminger-Institut v. Austria*, пресуда од 20 септември 1994, серија А бр.295-А, с. 17, § 45). Во околностите на конкретниот случај Судот смета дека вмешувањето било „пропишано со закон“.

2. Легитимна цел

39. Заедничка појдовна основа е дека вмешувањето за кое што станува збор било заради остварување на целта „заштита на правата и слободите на другите“.

40. Имајќи ги предвид околностите на случајот и пресудите на домашните судови, Судот смета дека осудата на апликантот имала легитимна цел за заштита на угледот или правата на г-ѓа Laanaru. Вмешувањето според тоа, имало легитимна цел согласно ставот 2 на членот 10.

3. “Неопходно во демократско општество“

41. Апликантот смета дека неговата осуда не била пропорционална со легитимната цел и дека не била неопходна во демократското општество.

42. Тој ги оспорува квалификациите на спорните изрази како навредливи и приговара дека судовите некритички го следеле стручното мислење на Институтот за естонски јазик. Стручното мислење и судовите не направиле дистинкција помеѓу двата спорни термини. Терминот “*abielulõhkujä*” бил

изјава што може да се верифицира со факти, доека терминот “*rongaema*” бил вредносен суд. Фактичките околности на случајот ја докажале валидноста на претходниот термин: врската на г-ѓа Laanaru била со женет човек и тоа фактички го уништило неговото семејство. Самата г-ѓа Laanaru тоа го признала во своите мемоари. Апликантот исто така укажува дека врската била во рамките на јавниот домен. Тој признава дека во естонската традиција терминот “*rongaema*” има значајна негативна емоционална конотација. Но, во прагматичната употреба во денешниот јазик традиционалната конотација можеби и исчезнала. Експертите, со тоа што прифатиле конзервативно толкување на зборот, ги игнорирале радикалните промени што се случиле во естонското општество во врска со самохраното мајчинство што се случиле во текот на последниот век. Уште повеќе што неговото интервју не било објавено за тесна група на јазични експерти, туку за јавноста во целост. Дури и традиционалното толкување го става терминот надвор од вулгарниот и навредлив јазик. Иако изјавата е помалку фактичка отколку “*abielulõhkuja*”, таа се темели на сопствените размислувања на г-ѓа Laanaru за нејзината врска со нејзиното дете. Со оглед на тоа што двата спорни изрази не се во несогласност со основните факти, тие не смееле да се сметаат за навредливи.

43. Апликантот смета дека поставувајќи прашање, со користење на двата спорни изрази тој немал намера да ја навреди г-ѓа Laanaru. Неговата намера била да испровоцира и да добие реакција од г-дин Russak на прашањето, а не да искаже свое мислење. Понатаму, прашањето не било за г-ѓа Laanaru како поединец, туку за ставот на печатот кон посебен вид на личности во естонското општество.

44. Покрај тоа, апликантот укажал дека спорот бил од граѓанска природа и дека не требало да биде суден од страна на кривичен суд. Тој сметал дека Врховниот суд, во својата

пресуда од 26 август 1997 година, погрешно утврдил дека заштитата на честа од напади со вредносни судови била можна само преку кривично-правни мерки. Тој укажал дека на 1 декември 1997 година, Врховниот суд го променил таквиот став, укажувајќи дека граѓанското право предвидува средства за заштита на угледот на лицето. Поради постоењето на граѓанско-правни средства, со неговата осуда за кривично дело, била направена тешка неправда.

45. Апликантот укажал дека г-ѓа Laanaru била јавна личност поради нејзината способност, факт што ја прави отворена за повисока критика и поблиска анализа од страна на печатот. Таа играла независна улога во политичкиот живот на Естонија со тоа што држела висока и влијателна позиција на советник на Министерот за внатрешни работи, како и со тоа што била активна општествена личност и уредник на популарен весник. Со тоа што самата се ставила во центарот на скандал со тајно снимање, г-ѓа Laanaru се обидела да прибави за себе дополнителен публицитет.

46. Апликантот сметал дека фактот што самата г-ѓа Laanaru прашањето за нејзиното мешање во првиот брак на г-дин Savisaar, како и нејзиниот однос со нејзиното дете, го ставила во јавен интерес, со тоа го намалила опсегот на нејзината приватност.

47. Мотивот зад ова прашање бил легитимен и се однесувал на прашање од јавен интерес. Откривањето на тајните снимања на разговорите на г-дин Savisaar со други политичари како и неколку други претходни контроверзни мерки во врска со г-дин Savisaar во време кога г-ѓа Laanaru била негов официјален советник, покренале легитимни прашања за етиката и вредностите на оние кои се на тие позиции на моќта во Естонија. Во тој контекст, едно скромно и загрижено прашање за личноста на г-ѓа Laanaru се чинело дека е сосема оправдано. Спорните изрази биле употребени

за да послужат на интересите на јавноста, таа да добие информации, а не само заради задоволување на човековата љубопитност без каква и да е реална информативна вредност.

48. Апликантот сметал дека тој не ги надминал границите на прифатлива критика и дека слободата на новинарите превагнува над правото на г-ѓа Laanaru на почитување на нејзиниот личен и семеен живот. Одлуките на естонските судови претставувале еден вид на цензура која можела да ги обесхрабри новинарите од таков вид на критика повторно во иднина.

49. Владата укажала дека вмешувањето било неопходно во демократско општество, дека, со други зборови, тоа одговарало на „неопходната општествена потреба“, дека било пропорционално на легитимната цел и дека причините дадени за да се оправда тоа биле релевантни и доволни. Таа сметала дека во конкретниот случај, домашните судови не ја надминале маргнината на проценка која ја имаат на располагање при оцената на потребата од такво вмешување.

50. Таа сметала дека пошироките лимити на новинарската слобода кои се применуваат за државните службеници и политичарите кои делуваат во јавно својство не се применуваат во ист обем и во случајот на г-ѓа Laanaru. Таа била активна во политиката само како жена, соработник и подржувач на г-дин Savisaar, а не и независно од него. Навредливите упатувања на приватниот живот на еден обичен граѓанин, дури и кога нејзиното име било поврзано со тоа на еминентен политичар, не може да претставува прашање од сериозен јавен интерес. Врската помеѓу жена која се повлекла од јавна служба, и маж кој во тоа време се повлекол од политиката, било мошне приватна работа која не може да се смета за прашање што ја засега јавноста. Спорните зборови немале влијание на кое и да било прашање од

сериозен јавен интерес и загриженост. Не постоела социјална цел да се даваат навредливи коментари за семејниот живот на приватно лице.

51. Владата го одби аргументот на апликантот во врска со потребата да се информира јавноста за приватниот живот на г-ѓа Laanaru. Апликантот ги избрал зборовите за да испровоцира сензационалистички наслови во весниците и не постапил со добра намера. Во секој случај, еден таков аргумент под никакви околности не може да го ослободи од почитување на основната новинарска етика и правото.

52. Владата нагласила дека апликантот не бил осуден за опис на фактичка ситуација или за изразување на критичко мислење за личноста на г-ѓа Laanaru или за нејзиниот приватен или семеен живот. Неговата осуда се темелела на неговиот избор на зборови во врска со неа кои се сметаат за навредливи. Доколку апликантот само ја опишал г-ѓа Laanaru како причина за разводот, како некој кој растурил нечиј брак или некој што не се грижи за сопственото дете, тоа не би претставувало навреда, на што укажал и Апелациониот суд (види став 27 погоре).

53. Владата укажува дека изразите “*rongaema*” и “*abielulõhkujä*” имаат мошне специфично значење во естонскиот јазик и дека немаат еквивалент во англискиот јазик. При толкувањето на зборовите и нивното значење, треба исто така да се земе предвид нивната специфична природа во рамките на естонскиот јазик и култура.

54. Владата смета дека апликантот ги употребил спорните зборови, не како што тој тврдел, да опише аспекти на приватниот живот на г-ѓа Laanaru кои било општо познати на јавноста, туку да ја оцрни во јавното мислење. Таа потсетува дека г-ѓа Laanaru го доверила своето дете на нејзината мајка бидејќи не сакала да го даде во градинка. Денес во Естонија е

сосема вообичаено бабите и дедовците да се грижат за своите внуци.

55. Владата ги оспорила наводите на апликантот дека г-ѓа Лаанару самата го изложила својот приватен живот во доменот на јавноста. Интервјуто објавено во април 1996 година не било интервју со г-ѓа Лаанару во врска со нејзиниот приватен и семеен живот, туку било интервју со друг новинар околу објавувањето на нејзините мемоари и нејзиниот приватен живот. Таа потсетила дека на 29 март 1996 година, г-ѓа Лаанару добила судска наредба за забрана на објавување на нејзините мемоари. Во тоа време, таа повеќе немала намера истите да ги објави.

56. Во поглед на пропорционалноста на вмешувањето за остварување на легитимната цел, Владата укажала дека случајот бил врз основа на приватна тужба, со други зборови постапката била иницирана од г-ѓа Лаанару, а не од страна на обвинителството. Судот во Талин направил обид да се реши случајот во текот на постапката, но апликантот одбил да го прифати предлогот да и се извини на г-ѓа Лаанару. Во ниту еден момент јавниот обвинител не интервенирал ниту се поврзал со постапката, тој имал право да учествува во неа, и судот го повикал тоа да го стори. Извршната власт не превзела какво и да е дејствие пред националните судови и останала целосно неутрална во текот на постапката.

57. Понатаму, Владата укажала дека апликантот бил казнет само со скромна казна од 220 круни – сума што е десет пати од минималната дневна плата.

58. И конечно, Владата сметала дека одлуките на домашните судови биле базирани на балансирање помеѓу правото заштитено со членот 8 од Конвенцијата и правото заштитено согласно членот 10. Врховниот суд, при одбивањето на жалбата на апликантот, го применил истиот

тест како и Европскиот суд за човекови права и со упатување на неговата судска практика во пресудата. Врховниот суд, во неговата детално образложена пресуда целосно и внимателно го балансира интересот на апликантот за слободно изразување на неговото мислење спрема потребата да се заштити угледот и правата на г-ѓа Laanagu.

59. Според добро утврдената судска практика на Судот, слободата на изразувањето претставува еден од основите на демократското општество и еден од основните предуслови за неговиот напредок и за себеисполнувањето на секој поединец. Според ставот 2 на членот 10, тој се применува не само на „информациите“ или „идеите“ кои се позитивно примени, или кои се сметаат за ненавредливи или кои се прашање на индиферентност, туку и на оние што се навредливи, што шокираат или вознемируваат. Такви се барањата на плурализмот, толеранцијата и широкоумноста без кои што нема „демократско општество“. Оваа слобода е предмет на исклучоци, утврдени со членот 10 став 2, кои мораат да се толкуваат строго, и потребата од секое ограничување мора да биде убедливо утврдена. (види на приер, *Lingens v. Austria*, пресуда од 8 јули 1986, серија А бр.103, с. 26, § 41, и *Nilsen and Johnsen v. Norway* [GC], бр.23118/93, § 43, ECHR 1999-VIII).

60. Придавката „неопходно“, според значењето на членот 10 став 2, имплицира на постоење „итна општествена потреба“. Договорните страни имаат определена граница на оценка при оценувањето дали таква потреба постои, но тоа оди рака под рака со европската контрола, која ги опфаќа како законодавството така и одлуките за неговата примена, дури и оние што се донесени од страна на независен суд. Судот, според тоа, има право да даде конечна одлука за тоа дали „ограничувањето“ е согласно со слободата на изразувањето заштитана со членот 10 (види *Lingens*, цитирана погоре, с. 25, § 39, и *Janowski v. Poland* [GC], бр.25716/94, § 30, ECHR 1999-I).

61. При вршењето на својата контролна функција, задача на Судот е да го анализира вмешувањето во светлината на целиот случај, вклучувајќи ја и содржината на изјавите спрема апликантот и контекстот во кој тој ги дал. Особено тој мора да утврди дали вмешувањето било „пропорционално со легитимната цел што требало да се оствари“ и дали причините истакнати од страна на националните власти заради оправдување на истото, се „релевантни и доволни“ (види *The Sunday Times v. the United Kingdom (no. 1)*, пресуда од 26 април 1979, серија А бр.30, с. 38, § 62; *Lingens*, цитирана погоре, с. 25-26, § 40; *Barfod v. Denmark*, пресуда од 22 февруари 1989, Серија А бр.149, с. 12, § 28; *Janowski*, цитирана погоре; и *News Verlags GmbH & CoKG v. Austria*, бр.31457/96, § 52, ECHR 2000-I). При тоа, Судот треба да утврди дали националните власти примениле стандарди кои се во согласност со принципите отелотворени во членот 10 и уште повеќе, дека тие се темелат на прифатлива оценка на релевантните факти (види *Jersild v. Denmark*, пресуда од 23 септември 1994, серија А бр.298, с. 23-24, § 31).

62. Судот понатаму потсетува на есенцијалната функција што ја врши печатот во демократското општество. Иако печатот не смее да пречекори определени граници, особено во поглед на угледот и правата на другите и потребата да спречи откривање на доверливи информации, негова должност сепак е да пренесува – на начин што е во согласност со неговите обврски и одговорности – информации и идеи за сите прашања од јавен интерес (види *Jersild*, цитиран погоре above, с. 23-24, § 31; *De Haes and Gijssels v. Belgium*, пресуда од 24 февруари 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-I, с. 233-34, § 37; и *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], бр.21980/93, § 58, ECHR 1999-III). Покрај тоа, Судот го има предвид и фактот што новинарската слобода исто така опфаќа и можна примена на одреден степен на претерување, па дури и провокација (види *Prager and Oberschlick v. Austria*, пресуда од 26 април 1995, серија А бр.313, с. 19, § 38, and *Bladet Tromsø and Stensaas*, цитирана погоре). Границите на

доволената критика се потесни во однос на приватно лице отколку во однос на политичари или влади (види, на пример, *Castells v. Spain*, пресуда од 23 април 1992, серија А бр.236, с. 23-24, § 46, и *Incal v. Turkey*, пресуда од 9 јуни 1998, *Reports* 1998-IV, с. 1567-68, § 54).

63. Резимирано, задача на Судот при вршењето на супервизијата не е да го земе местото на националните власти туку повеќе во смисла да ги ревидира, согласно членот 10, и во светлината на целиот случај, одлуките што тие ги донеле согласно нивното овластување на проценка (види, меѓу другите, *Fressoz and Roire v. France* [GC], no. 29183/95, § 45, ECHR 1999-I).

64. Свртувајќи се кон фактите на конкретниот случај, Судот укажува дека апликантот бил осуден врз основа на негови изјави дадени како новинар во новинско интервју со друг новинар. Интервјуто се однесувало на прашањето на објавувањето на личните мемоари на г-ѓа Laanaru, по спорот што настанал помеѓу неа и интервјуируаниот новинар кој и помогнал да ги напише.

65. Тој укажува дека домашните судови утврдиле дека употребата на зборовите “*rongaema*” и “*abielulõhkuja*” се навредливи за г-ѓа Laanaru и изреченото ограничување е оправдано заради заштита на нејзиниот углед и права (види ги ставовите 25, 27 и 29 погоре). Во контекст на слободата на печатот, условите за таква заштита треба да бидат одмерени во релација со интересот на апликантот како новинар за пренесување на информации и идеи по прашање од јавен интерес.

66. Во врска со тоа, Судот укажува дека спорните изрази се однесуваат на аспекти од приватниот живот на г-а Laanaru кои таа ги опишала во мемоари што ги напишала во приватно својство. Иако е точно дека таа имала намера овие детали да ги обелодени во јавноста, оправданоста за употребата на

актуелните зборови од страна на апликантот во околностите на овој случај мора да се согледува во однос на позадината која наложувала тие да бидат изговорени како и во однос на нивната вредност за општата јавност.

67. Во врска со тоа, Судот укажува дека изјавите се однесуваат на сеќавањата на г-ѓа Laanaru за нејзината улога како мајка и за растурањето на семејството на г-дин Savisaar. Меѓутоа, тој укажува дека домашните судови нашле дека зборовите “*rongaema*” и “*abielulõhkuja*” претставуваат вредносни судови формулирани со навредлив јазик, што не било неопходно со цел да се изрази „негативно“ мислење (види став 27 погоре). Тој смета дека апликантот можел да ја формулира неговата критика на дејствијата на г-ѓа Laanaru без да прибегне кон вакви навредливи изрази (види, на пример, *Constantinescu v. Romania*, бр.28871/95, § 74, ECHR 2000-VIII).

68. Судот укажува на разликите во положбата на странките во врска со статусот на јавна личност на г-ѓа Laanaru. Тој наведува дека г-ѓа Laanaru дала оставка на нејзината владина функција во октомври 1995 година, кога започнала аферата со тајното снимање од г-дин Savisaar, за кое таа ја презела одговорноста. (види став 13 погоре). И покрај нејзиното натамошно инволвирање во политичката партија, Судот не наоѓа дека е утврдено дека употребата на спорните термини во врска со приватниот живот на г-ѓа Laanaru било оправдано со јавниот интерес или со тоа што тие се однесуваат на прашање од општо значење.

Особено што не беше докажано дека нејзиниот приватен живот бил едно од прашањата што ја засегало јавноста во април 1996 година. Изјавите на апликантот според тоа едвај да може да се сметаат дека има служеле на јавниот интерес.

69. При оценката на начинот на кој домашните власти постапувале во случајот, Судот укажува дека естонските

судови целосно признале дека во случајот постои конфликт помеѓу правото на ширење идеи и угледот на другите. Тој не може да утврди дека тие пропуштиле правилно да ги балансираат различните интереси кои се инволвирани во случајот. Имајќи ја предвид маргината на проценка што ја имаат договорните Страни во вакви околности, Судот смета дека домашните органи, во околностите на случајот, имале право да се вмешаат во остварувањето на правото на апликантот. Тој потсетува дека при оценката на пропорционалноста на вмешувањето, природата и тежината на изречените санкции се исто така фактори што треба да бидат земени предвид (види на пример, *Ceylan v. Turkey* [GC], бр.23556/94, § 37, ECHR 1999-IV). Во таа смисла, тој укажува на ограничениот износ на парична казна што му била изречена на апликантот како санкција предвидена во член 28 од Кривичниот законик (види став 31 погоре).

70. Имајќи го предвид наведеното, Судот смета дека осудата на апликантот и санкцијата не биле непропорционални на легитимната цел и дека причините што ги дале домашните судови за да се оправда вмешувањето, биле доволни и релевантни. Вмешувањето во правото на апликантот на слобода на изразување според тоа би можело разумно да се смета за неопходно во демократско општество заради заштита на угледот или правата на другите согласно значењето на членот 10 став 2 од Конвенцијата.

71. Според тоа нема повреда на членот 10 од Конвенцијата.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО

Смета дека нема повреда на членот 10 од Конвенцијата.

Составено на англиски јазик, и нотирано во писмена форма на 6 февруари 2001 година, согласно Правилото 77 став 2 и 3 од Правилата на Судот.

Michael O'BOYLE
Секретар

Elisabeth PALM
Претседател

Тврдам дека правилно извршив
превод од англиски на македонски
јазик.

I, the undersigned, hereby certify that the
foregoing is a true and correct translation
from English into Macedonian.

Скопје, 02.05.2012 г.
Бр.138/2012

Skopje, 02.05.2012
No.138/2012

Овластен судски преведувач,
Жаклина Којчевска

Authorised Court Translator,

(Zaklina Kojcevska)